

Toiminimen sukupolvenvaihdos mahdollisimman pienin veroseuraamuksin

Järvelä, Hanna

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Kerava

TOIMINIMEN SUKUPOLVENVAIHDOS MAHDOLLISIMMAN PIENIN VEROSEURAAMUKSIN

Hanna Järvelä
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2009

Hanna Järvelä

Toiminimen sukupolvenvaihdos mahdollisimman pienin veroseuraamuksin

Vuosi 2009 Sivumäärä 40

Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle tullaan sukupolvenvaihdoksia tekemään yhä enemmän. Tämä opinnäytetyö käsittelee sukupolvenvaihdosta case-toiminimessä. Tavoitteena oli löytää verotuksellisesti paras luovutustapa niin luopujalle kuin jatkajallekin. Jatkajaksi on löydetty luopuvan yrittäjän lapsi. Verosuunnittelu on haastava osa sukupolvenvaihdosta ja yritysmuodon muuttaminen saattaa olla verotuksellisesti kannattavaa ennen vaihdoksen toteuttamista.

Opinnäytetyössä on teoriaosuus ja case-osuus. Teoriaosuudessa käsitellään sukupolvenvaihdosta prosessina, luovutustapoja, eri yritysmuotojen eroja, yritysmuodon muuttamista ja yrityksen arvostamista. Case-osuudessa käydään läpi luovutustavat, yritysmuodon muuttaminen ja yrityksen arvostaminen case-yrityksen näkökulmasta. Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus. Tiedonkeruumenetelminä käytetään kirjallisuutta, Internet-lähteitä ja case-yrittäjän haastattelua.

Tutkimuksen tuloksien perusteella sukupolvenvaihdoksessa paras luovutustapa on lahjaluonteinen kauppa. Tutkimuksesta selvisi myös, että yritysmuodolla on suuri vaikutus sukupolvenvaihdoksen verotukseen. Tutkimustulokset osoittivat, että sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi hyvä aloittaa jo hyvissä ajoin ennen toteutusta. Johtopäätöksenä opinnäytetyössä on, että yrittäjän kannattaa vaihtaa yritysmuotoa jo ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Tuloksista selviää, että paras tapa tehdä yritysmuodon muutos on tehdä se kaksivaiheisena prosessina. Tällöin jatkaja pääsee mukaan toimintaan jo ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista.

Asiasanat: Sukupolvenvaihdos, toiminimet, verotus, yritysmuodot

Hanna Järvelä

Change of Generations in a Sole Trader with the Least Taxation Consequences

Year	2009	Pages	40
------	------	-------	----

When the baby boomers retire there will be plenty of changes of generations made. This Bachelor's thesis is about a case company's change of generation. The aim was to find the best taxation form for the sole trader and the one who will continue after the sole trader retires. The continuer of the company is a sole trader's child. Tax planning is a challenging part in the change of generations. Changing the company form before implementing the change of generations might be profitable because of the taxation.

The thesis consists of a theory section and an empirical section that deals with the case company. The theory section discusses the process of the change of generations, the ways to implement it, company form differences, changing the company form and how to calculate the company's value. The empirical part deals with the same things from the case company's point of view. The study was based on the qualitative methods. The information in the study was collected from the literature, the internet and interviewing the sole trader.

The results of the study indicated that the best way to implement a change of generations is a gift-type of a deal. The study also showed that the company form has a big influence on the taxation of the change of generations. The planning should start a while ahead before implementing the change of generation as the study showed. The conclusion in the thesis is that it is profitable to change the company form in the case company before implementing the change of generations and carry out the change of generations as a gift-type of a deal. The study showed that the best way to change the company form in the case company is to make it a two-way process. In this case the continuer will become involved with the case company before change of generations is implemented.

Key words: company form, sole trader, change of generation, taxation

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	7
2	Tutkimussuunnitelma.....	8
2.1	Tutkimusongelma	8
2.2	Tutkimuksen tavoite.....	8
2.3	Tutkimuksen rajaus ja rakenne.....	8
2.4	Teoreettinen viitekehys.....	9
2.5	Tutkimusmenetelmä.....	9
3	Sukupolvenvaihdos.....	11
3.1	Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu.....	11
3.2	Sukupolvenvaihdoksen verotus.....	12
3.3	Tuloverotushuojennus	13
4	Luovutustapa.....	14
4.1	Kauppa käypään hintaan	14
4.1.1	Omistuskauppa	14
4.1.2	Substanssikauppa	16
4.2	Lahjaluonteinen kauppa	17
4.2.1	Tuloverotus	17
4.2.2	Perintö- ja lahjaverotuksen huojennus	17
4.3	Vastikkeeton kauppa	18
5	Eri yritysmuodot.....	19
5.1	Yksityisliike.....	19
5.2	Yksityisliikkeen verotus	19
5.3	Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	20
5.4	Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön verotus	20
5.5	Osakeyhtiö.....	21
5.6	Osakeyhtiön verotus	21
6	Yritysmuodon muuttaminen.....	23
6.1	Tasejatkuvuus.....	23
6.2	Yksityisliike avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi	23
6.3	Yksityisliike osakeyhtiöksi	25
7	Yrityksen arvon määrittäminen.....	27
8	Sukupolvenvaihdos case-toiminimessä	28
8.1	Yrityksen ja jatkajan taustaa	28
8.2	Yrityksen arvon määrittäminen.....	28
8.3	Luovutustavat yrityksen näkökulmasta.....	29
8.3.1	Vastikkeeton kauppa	29
8.3.2	Lahjaluonteinen kauppa	30

8.3.3	Kauppa käypään hintaan	31
9	Yritysmuodon muuttamisen tutkintaa case-yrityksessä	32
9.1	Toiminimi avoimeksi yhtiöksi	32
9.2	Toiminimi kommandiittiyhtiöksi.....	33
9.3	Toiminimi osakeyhtiöksi	33
9.4	Jatkaja mukaan toimintaan ennen sukupolvenvaihdosta	34
9.5	Apuyhtiön käyttäminen sukupolvenvaihdoksessa	35
10	Johtopäätökset	36
11	Pohdinta	38
	Lähteet	39
	Taulukkuuettelo.....	40

1 Johdanto

Sukupolvenvaihdokset ovat jo nyt ajankohtaisia monissa yrityksissä ja suurten ikäkuokkien jäädessä eläkkeelle tullaan sukupolvenvaihdoksia toteuttamaan vieläkin enemmän tulevaisuudessa. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu on tärkeää ja se kannattaakin aloittaa jo hyvissä ajoin ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Jatkajan löytyminen lähipiiristä on ratkaisevaa muun muassa erilaisten sukupolvenvaihdoksenhuojennusten takia. Muutenkin on tärkeää, että yrittäjä löytää tarpeeksi motivoituneen jatkajan. Luovutustapoja sukupolvenvaihdoksessa on kolme: kauppa käypään hintaan, lahjaluoteinen kauppa ja lahja. Kerron työssäni näistä vaihtoehtoista ja niiden verotuksesta. Kerron hieman eri yritysmuotojen eroista, koska yritysmuodolla on suuri merkitys verotuksen kannalta. Tämä pätee myös sukupolvenvaihdoksissa. Verotuksellisesti yrityksen käypä arvo on suuressa osassa sukupolvenvaihdoksissa, koska verottaja käyttää käypää arvoa laskiessaan luopujan ja jatkajan veroja. Kerronkin erilaisia tapoja yrityksen arvon määrittämiselle. Joskus voi olla mielekästä vaihtaa yritysmuotoa ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Case-osiossa tuon esille vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa sukupolvenvaihdos ja pohdin yritysmuodon muuttamista case-yritykseni kannalta. Case-yritys on muodoltaan toiminimi, jonka takia yritysmuodon muutos ennen sukupolvenvaihdosta on kannattavaa. Tuon esille tilanteet, jossa toiminimi muutetaan avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi, osakeyhtiöksi tai ensin avoimeksi yhtiöksi ja sen jälkeen osakeyhtiöksi. Pohdin myös tapausta, jossa jatkaja perustaa ennen sukupolvenvaihdosta apuyhtiön ostaakseen apuyhtiön avulla yrittäjän yrityksen. Johtopäätöksissä tuon esille parhaan luovutustavan ja pohdin yritysmuodon muuttamisen kannattavuutta.

2 Tutkimussuunnitelma

2.1 Tutkimusongelma

Tutkin opinnäytetyössäni sukupolvenvaihdosta toiminimessä niin, että sekä jatkajalle ja luopujalle tulisi mahdollisimman pienet veroseuraamukset. Käsittelen työssäni myös yritysmuodon muuttamista toiminimestä avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi ja osakeyhtiöksi. Tärkeimpänä tavoitteena tutkimukselleni on etsiä vastauksia siihen, miten toiminimen haltijan kannattaisi toteuttaa sukupolvenvaihdos sellaisella tavalla, että hänelle ja ostajalle tulisi mahdollisimman pienet veroseuraamukset. Tutkimusongelma kysymysmuodossa on:

- Miten toteuttaa sukupolvenvaihdos mahdollisimman pienin veroseuraamuksin toiminimessä?

Täydentävinä kysymyksinä ovat:

- Mitä eri keinoja on toteuttaa sukupolvenvaihdos toiminimessä?
- Miten yhtiömuodon vaihtaminen vaikuttaa sukupolvenvaihdoksen verotukseen?
- Miten veroseuraamukset saadaan pieniksi sekä luopujalle että jatkajalle?

Pääkysymyksen ratkaisemisessa auttavat täydentävät kysymykset ja aionkin saada näiden täydentävien kysymysten avulla selville parhaimmat keinot toteuttaa sukupolvenvaihdos toiminimessä mahdollisimman pienin veroseuraamuksin.

2.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on näyttää yrittäjälle parhain tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos. Keskityn työssäni niin luopujan kuin jatkajankin verotukseen ja siihen kuinka molempien veroseuraamukset saataisiin mahdollisimman pieniksi. Esittelen työssäni eri vaihtoehtoja sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ja pohdin verotuksellisesti parasta tapaa ottaen huomioon mahdolliset yritysmuodon muuttamiset. Tutkimuksen tulos on siis yrittäjälle ehdotus siitä, miten hänen kannattaisi toteuttaa sukupolvenvaihdos mukaan lukien mahdolliset yritysmuodon muuttamiset.

2.3 Tutkimuksen rajausta ja rakenne

Rajaan aiheeni koskemaan toiminimen sukupolvenvaihdosta ja, koska yritykset ovat erilaisia, niin työni tuloksia ei pysty yleistämään kaikkiin toiminimiin, vaan pelkästään tutkimaani yritykseen. Samankaltaiset yritykset ja varsinkin yritysmuodoltaan samat yritykset saavat kui-

tenkin arvokasta tietoa työstäni sukupolvenvaihdoksen suunnittelua silmällä pitäen. Tutkin opinnäytetyössäni eri vaihtoehtoja toteuttaa sukupolvenvaihdos. Näiden vaihtoehtojen pohjalta valitsen tälle nimenomaiselle yritykselle verotuksellisesti parhaimman vaihtoehdon. Tutkimukseeni kuuluu myös yritysmuodon muuttamisen tutkiminen ja pohtiminen miten tämä vaikuttaa tapaan toteuttaa sukupolvenvaihdos ja siihen, miten yritystä verotetaan. Tutkin sukupolvenvaihdosta luopujan elinaikana, joten perintönä toteutettu sukupolvenvaihdos on rajattu pois opinnäytetyöstäni.

Rakenteellisesti työni lähtee aluksi liikkeelle teorian tiedosta, jossa käsittelem sukupolvenvaihdosta yleisesti, sen vaiheita ja verotusta. Kerron teoriaosuudessa sukupolvenvaihdoksen eri luovutustavat. Teoriaosuuteen kuuluu perustiedot yritysmuodoista ja niiden verotuksesta, jotta lukija ymmärtää, miten eri yritysmuodot eroavat toisistaan. Teoriaosuudessa käsittelem myös yritysmuodon muuttamista yksityisestä liikkeestä avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi sekä osakeyhtiöksi. Viimeiseksi teoriaosuudessa käsittelem yrityksen arvon määrittämistä. Teoriaosuuden jälkeen siirryn case-osiuteen, jossa ensin kerron perustietoja luovutettavasta yrityksestä ja jatkajasta. Lisäksi pohdin yrityksen arvon määrittämistä ja luovutustapoja case-yrityksen näkökulmasta. Tutkin lopuksi sitä kannattaako yrityksen muuttaa yritysmuotoaan ennen sukupolvenvaihdosta. Viimeisenä tulevat johtopäätökset ja pohdinnat.

2.4 Teorettinen viitekehys

Teoriaosassa käsittelem erilaisia tapoja toteuttaa sukupolvenvaihdos. Pohdin myös verotuksen vaikutusta näihin tapoihin. Teorettiseen viitekehykseen kuuluvat sukupolvenvaihdosta koskevat lainsäädännöt, joita ovat muun muassa tulo-, varainsiirto-, perintö-, lahja- ja arvonlisäverotus. Sukupolvenvaihdoksesta on paljon olemassa olevaa teorian tietoa, jota voin käyttää työssäni. Erilaisia kirjoja on tehty paljon sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta ja suunnittelusta. Verohallinnon sivuilta löytyy opas sukupolvenvaihdoksen suunnittelulle ja tätä voin käyttää hyväkseni työssä. Kerron teoriatasolla yleisesti eri yritysmuotojen eroista ja toiminimen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja kommandiittiyhtiöksi ja pohdin näitä vaihtoehtoja case-osiassa. Vero-oppaassa on eritelty eri ohjeet eri yritysmuodoille, joten pystyn hyödyntämään sitä, kun tutkin yritysmuodon vaihtamisen kannattavuutta.

2.5 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 160.) listaavat kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisimpiä piirteitä. Näitä ovat muun muassa tutkimuksen kokonaisvaltainen tiedonhankinta, aineiston kokoaminen todellisissa tilanteissa, kohdejoukon valinta tarkoituksenmukaisesti ja tapauksen ainutlaatuisuus sekä sen mukainen tulkinta. Nämä kohdat sopivat hyvin opinnäytetyöni piirteiksi. Haen tietoa

mahdollisimman monipuolisista lähteistä ja teen opinnäytetyöni olemassa olevalle yritykselle, joten kerään aineistoa todellisista tilanteista. Työni on myös ainutlaatuinen, koska sitä ei voi sellaisenaan yleistää muiden toiminimien sukupolvenvaihdoksiin.

Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Valitsin tämän menetelmän siksi, koska haastattelen aihetta kohden vain yhtä ihmistä. Teemahaastattelulle on olennaista se, että se pohjautuu ennalta valittuihin teemoihin, siinä käytetään avoimia kysymyksiä ja haastatteliija pystyy kysymään haastateltavalta tarkentavia kysymyksiä. menetelmä sopii tilanteisiin, joissa aiheet ovat arkoja tai sellaisia, joita eivät tiedä kaikki. (Raassina 2005, 3.)

3 Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos käsitteenä tarkoittaa liiketoiminnan ja omistajuuden siirtymistä perheenjäsenille tai lähisukulaiselle. Kun yrityksestä luopuvalla yrittäjällä on perheessään tai lähisuvussaan jatkajaksi sopivia ja halukkaita henkilöitä, voidaan puhua tulevasta sukupolvenvaihdoksesta. Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen on monia eri tapoja. Se voidaan toteuttaa joissain yrityksissä hyvinkin vähin muutoksin yrityksen rakenteessa, mutta toisilla yrityksillä on mielekkäämpää tehdä yrittäjänsä suuria muutoksia. Sukupolvenvaihdos on näin ollen hyvin erilainen prosessi eri yrityksissä. (Heinonen 2005, 22.)

Parhaimmassa tapauksessa sukupolvenvaihdos toteutetaan hyvin suunniteltuna prosessina. Sukupolvenvaihdoksen ajankohtaisuus saattaa kuitenkin tulla myös yllättäen yrittäjän kuoleman jälkeen. Tällöin on kyse kuolinpesään kuuluvan yritystoiminnan jatkamisesta ja jatkajasta. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa on hyvä ottaa monia eri asioita huomioon muun muassa rahoitus- ja henkilökysymyksiä ja verotuskysymyksiä. (Immonen & Lindgren 2006, 15-18.)

Sukupolvenvaihdoksessa on yleensä kyse yrittäjän elämäntyöstä, joten siihen liittyy paljon tunteita ja henkisiä jännitteitä. Henkinen sopeutuminen voi tuottaa vaikeuksia, koska sitä ei voi suunnitella, harjoitella tai kouluttaa samalla tavalla kuin esimerkiksi verokysymyksiä. Toisella puolella taas ovat jatkajan asenteet ja sitoutuminen. Vastuuta ei saisi tulla jatkajalle liian nopeasti, koska jatkajan valmiudet ottaa vastuuta eivät synny saman tien. Tämän takia olisikin parasta, jos jatkaja työskentelisi yrityksessä ja voisi harjoitella vastuunottamista etukäteen. (Immonen & Lindgren 2006, 15-18.)

3.1 Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi hyvä aloittaa ainakin 3-5 vuotta ennen varsinaista omistajanvaihdosta. Tämä auttaa jatkajaakin orientoitumaan vastuun ottamiseen. Menettelytapoja valittaessa on hyvä huomioida, että eri menetelmät kestävät eri ajan. Verotusta suunniteltaessa ajalla on myös merkitystä, koska osa verohuojennuksista voidaan hyödyntää vasta erilaisten määräaikojen täytyttyä. (Immonen & Lindgren 2006, 15-18.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu alkaa yleensä, kun yrittäjä lähestyy eläkeikää. Ensimmäinen vaihe on löytää sopiva jatkaja yritykselle. Kun sopiva jatkaja löytyy perhepiiristä, voidaan jatkaa sukupolvenvaihdoksen suunnittelua. Jatkajaa tulisi auttaa valmentautumaan tulevaan vaihdokseen. Tämä saattaa tarkoittaa jatkajan lisäkouluttamista. Suunniteltaessa on hyvä muistaa myös yrityksen sidosryhmät, koska vaihdos koskee heitäkin. Sidoryhmille, esimerkiksi rahoittajille ja tavarantoimittajille, tuo luottamusta, kun sukupolvenvaihdos suunnitellaan hyvin ja aloitetaan ajoissa. Sidoryhmien lisäksi vaihdos voi vaikuttaa perheen sisällä niihin,

jotka eivät ole yritystoiminnassa mukana, eivätkä aio jatkaa toimintaa. Heidän panoksensa voi vaikuttaa vaihdoksen onnistumiseen, mutta heidän osallistumisensa määrää on hyvä arvioida. (Heinonen 2005, 24-27.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelun olennainen osa on suunnitella käytännön toteutus ja toimeenpano. Tämä tarkoittaa suunnitelmaa siitä mitä vaihdoksessa ollaan siirtämässä ja miten sen pystyy toteuttamaan edullisimmin. Tässä vaiheessa pohditaan jaetaanko yrityksen varallisuutta osiin, ja onko yrityksen yhtiömuotoa mielekästä vaihtaa. Taloudellisten, verotuksellisten ja laillisten yksityiskohtien selvittely kuuluu myös tähän osaan suunnittelussa. On tärkeää pohtia, onko yritys tarpeeksi hyvässä taloudellisessa tilassa, jotta yritystoimintaa kannattaa jatkaa. Ulkopuolisten apuun kannattaa turvautua verotus- ja lakikysymyksissä. Mitä aikaisemmin ulkopuolisiin asiantuntijoihin ollaan yhteydessä, sitä sitoutuneempia he ovat vaihdoksen toteuttamiseen. Verottajalta voi hakea maksullisia ennakkotietoja verotuksellisiin kysymyksiin. (Heinonen 2005, 27.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelusta ei saisi unohtua luopujan omat tulevaisuudensuunnitelmat. Eläkkeelle jääminen on yrittäjälle suuri muutos rutiineihin ja sosiaalisiin verkostoihin. Luopujalle täytyy myös varmistaa riittävä elintaso vaihdoksen jälkeen. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen luopujalla voi olla vielä rooli yrityksessä esimerkiksi konsulttina. Vaihdoksen etenemisen seuranta ja aikataulun laadinta on tärkeää suunniteltaessa sukupolvenvaihdosta. (Heinonen 2005, 27-28.)

3.2 Sukupolvenvaihdoksen verotus

Verosuunnittelu on monipuolinen ja haastava osa sukupolvenvaihdoksen suunnittelua. Verosuunnittelussa tulee ottaa huomioon eri veromuotoja. Verotuksessa keskitytään pääasiallisesti tuloverotukseen, perintö- ja lahjaverotukseen sekä varainsiirtoverotukseen. Verolainsäädäntö muuttuu nopeasti ja sen tulkinta voi aiheuttaa vaikeuksia, koska esille nousseista kysymyksistä ei välttämättä ole oikeuskäytäntöä. Verokohtelusta tulisi kuitenkin olla mahdollisimman luotettava kuva, eikä sitä saisi perustaa olettamusten tai toiveiden varaan. Verovirastoista saa neuvontaa liittyen sukupolvenvaihdoksen verotukseen. Neuvonta ei kuitenkaan välttämättä anna tarkkaa tai sitovaa kuvaa verokohtelusta. Sitovan kannanoton voi saada vain ennakkokannanotolla. Tulo- ja varallisuusverotuksesta voi saada ennakkokannanoton kahdelta taholta: ennakkotieto toimivaltaiselta verovirastolta tai ennakkoratkaisu keskusverolautakunnalta (KVL). Ennakkotiedon hinnaksi tulee 202-1345 euroa riippuen hakijasta. Ennakkoratkaisu maksaa 50-2018 euroa riippuen hakijasta. Verovirastot antavat perintö- ja lahjaveroa koskevia ennakkoratkaisua. Ennakkoratkaisu annetaan kirjallisesta hakemuksesta ja se maksaa 202 euroa. (Immonen & Lindgren 2006, 27-31.)

3.3 Tuloverotushuojennus

Kun tietyt ehdot täyttyvät, on yritysvarallisuuden luovutus verovapaata. Nämä edellytykset on määrätty TVL 48.1 §:n 3 kohdan säännöksessä. Ehtoihin kuuluu, että ostajana on yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa myyjän lapsi tai tämän rintaperillinen tai myyjän sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli. (Immonen & Lindgren 2006, 96.) Lisäksi edellytyksiin kuuluu, että myyjä myy

- ”harjoittamaansa maatalouteen tai metsätalouteen kuuluvaa kiinteää omaisuutta
- avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuden
- sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen mainitussa yhtiössä” (TVL 48.1 § kohta 3.)

Omaisuuksien on pitänyt olla kymmenen vuotta myyjän tai sellaisen henkilön omistuksessa, jolta myyjä on saanut omaisuuden vastikkeettomasti. Huojennukseen kuuluu kiinteistöyhtiön osakkeetkin, koska luovutuksen kohteena ei tarvitse olla pelkästään elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeet. Huojennus ei kuitenkaan kata vuokra- tai vapaa-ajan kiinteistöjä. Osakkeiden tuottama äänivalta yhtiökokouksessa ei vaikuta omistusoikeuteen. Omistusoikeudella tarkoitetaan oikeutta substanssiin. Tämän takia kymmenen prosentin omistusoikeus voi täyttyä, vaikka äänivaltaa siirtyisi vähempi määrä, jos yhtiössä on erilaisia osakkeita. Huojennuksessa luovutuksensaajalta ei edellytetä yritystoiminnan jatkamista. (Immonen & Lindgren 2006, 96-98.)

Tuloverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus kohtelee eri yritysmuotoja eriarvoisesti. Huojennusta ei sovelleta silloin, kun yksityinen elinkeinonharjoittaja luovuttaa elinkeinotoimintansa. Kun yksityinen elinkeinonharjoittaja luovuttaa elinkeinotoimintansa, sovelletaan siihen verotuksellisesti elinkeinoverolakia, kuten hänen muuhun liiketoimintaansaakin. Yrityskauppa on elinkeinonharjoittajan viimeinen liiketapahtuma. Elinkeinoverolaissa ei ole vastaava huojennusta kuin tuloverotuksessa, joten luovutus on yrittäjän veronalaista tuloa. (Immonen & Lindgren 2006, 98.)

4 Luovutustapa

Luovutettavan yrityksen käyvän arvon ja varallisuuden arvon määrittäminen on hyvin tärkeää. Luovutustavat ovat hyvin erilaisia riippuen siitä, löytyykö jatkaja lähisuvusta vai onko hän täysin ulkopuolinen. Jos jatkaja löytyy lähisuvusta, voidaan käyttää hyväksi erilaisia tuloveroituksen ja perintö- ja lahjaveroituksen huojennuksia. Luovutettaessa yritystä lähisukulaiselle luopuja ei välttämättä halua täyttää korvausta yritysvarallisuudestaan. Jatkajan tullessa suvun ulkopuolelta omistusjärjestelyt muistuttavat enemmän yrityskauppaa. Päävaihtoehdot luovutustavaksi ovat:

- kauppa käypään hintaan
- lahjaluonteinen kauppa (kauppahinta vähintään 75 % käyvästä hinnasta)
- lahjaluonteinen kauppa (kauppahinta vähintään 50 % käyvästä hinnasta)
- kokonaan vastikkeeton luovutus eli lahja (Immonen & Lindgren 2006, 18.)

4.1 Kauppa käypään hintaan

Yrityskauppa voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla. Näitä tapoja ovat omistuskauppa ja substanssikauppa. Omistuskaupan ja substanssikaupan verotuserusteet ovat erilaisia, koska substanssikaupassa myyjänä on yhtiö ja omistuskaupassa omistaja. (Immonen & Lindgren 2006, 48.)

4.1.1 Omistuskauppa

Omistuskaupalla tarkoitetaan tilannetta, jossa jatkaja ostaa luopujan yrityksen omistuksen. Tällöin yritysmuodosta riippuen kaupan kohteena ovat avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiöosuudet tai osakeyhtiön osakkeet. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehet, mukaan lukien äänetön yhtiömies, voivat luovuttaa yhtiöstä omistavansa yhtiöosuuden. Yhtiöosuuden luovutukseen tarvitaan muiden yhtiömiesten suostumus, koska näin muut yhtiömiehet voivat suojata itseään siltä, että yhtiöön ei liity heille epämieluisia henkilöitä. Jotta sukupolvenvaihdoksen jatkaja pystyisi jatkamaan kohdeyrityksen toimintaa häiriöttömästi, kaupan kohteena tulisi olla kaikki henkilöyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöosuudet. Tällöin saavutetaan sukupolvenvaihdoksen tarkoitus. Osakeyhtiön omistuskaupassa tulee ottaa huomioon yhtiöjärjestys. Yhtiöjärjestyksessä saattaa olla kohta lunastus- ja suostumuslauseke. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöllä, osakkeenomistajilla tai jollain muulla taholla saattaa olla oikeus lunastaa ulkopuoliselle ostajalle myydyt osakkeet. Muuten osakkeenomistaja voi luovuttaa osakkeet löytämälleen ostajalle ja itse määrittämällänsä kaupan ehdoilla. Osakassopimuksessa saattaa myös olla sopimusehtoja, jotka rajoittavat osakkeenomistajan osakkeiden luovutusta. (Immonen & Lindgren 2006, 35-36.)

Yrityksen velkatilanteen selvittäminen ennen myyntiä on tärkeää, koska yleensä pyritään siihen, että myyjä vapautuu vastaamasta yrityksen velvoitteista ainakin asianosaisten kesken. Kohdeyhtiölle aikaisemmin tulleet velat ja vastuut rasittavat kohdeyhtiötä myynnin jälkeen. Tämän takia jatkajan edun kannalta on tärkeää luotettavasti kirjata kohdeyhtiön velkojen ja vastuiden määrä. Määrä otetaan yleensä huomioon kauppahinnassa ja se perustetaan kohdeyhtiön varsinaiseen tai välitilinpäätökseen. Kauppakirjaan laitetaan yleensä veloista ja vastuista ehto, jossa myyjä vakuuttaa, että kohdeyhtiöllä ei ole sellaisia velkoja tai vastuita, joita ei ole merkattu kauppakirjaan tai muutoin ilmoitettu ostajalle. Kauppakirjassa on myös kohta, jossa sovitaan, että jos tällaisia velkoja tai vastuita ilmaantuu, on ostajalla oikeus vaatia myyntihinnan alentamista tai kaupan purkamista. Kauppaan ei tarvita kohdeyhtiön velkojen suostumusta, mutta velka- tai vakuussopimuksissa on yleensä kohta, jossa sanotaan, että tietyntyyliset yrityskaupat oikeuttavat velkojan esimerkiksi irtisanomaan luoton ennenaikaisesti. (Immonen & Lindgren 2006, 40-42.)

Omistuskaupan kauppahinnan verotukseen vaikuttaa paljon se verotetaanko myyjää elinkeinotoiminnasta (EVL) vai muusta toiminnasta (TVL). Kun myydään osakeyhtiön osakkeita tai avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiöosuuksia, verotetaan myyjää EVL:n mukaan myyntivoitosta ja TVL:n mukaan luovutusvoitosta. Verotuksen kannalta tulolähdejaolla ja luovutukseen sovellettavalla verolailalla on tärkeä merkitys yhtiömuotoisen yrityksen osakkeiden tai osuuksien luovuttajan kannalta. Merkitys johtuu siitä, että mainittujen verolakien säännökset eroavat toisistaan muun muassa hankintameno-olettaman käyttömahdollisuuden, luovutusvoiton tulolajijaon ja luovutustappion vähentämismahdollisuuden osalta. Tuloverolain mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on veronalaista pääomatuloa. Tästä pääomatulosta vero määräytyy 28 %:n verokannan mukaan. Tuloverolaissa sovelletaan luonnollisten henkilöiden ja kotimaisten kuolinpesien ollessa myyjänä luovutusvoiton verotuksessa hankintameno-olettamia. Luovutuksesta saatu voitto saadaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuden hankintamenon poistamatta oleva osa ja voiton hankkimisesta tulneiden menojen yhteismäärä. Luovutushinnasta vähennettävä määrä on kuitenkin aina vähintään 20 % käyttäen hankintameno-olettamaa henkilöosakkaan luovuttaessa yhtiönsä omistamiseen oikeuttavia perheyhtiön osakkeita tai osuuksia. Hankintameno-olettama on vähintään 40 % luovutushinnasta, jos luovutettu omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään kymmenen vuotta. (Immonen & Lindgren 2006, 48-49.)

Tuloverolain 46.4 §:n säännös koskee henkilöyhtiöiden osuuksien luovutusta ja siinä sanotaan, että luovuttajan verotuksessa avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osuuden luovutuksesta saatuun voittoon lisätään määrä, jolla yhtiömiehen yksityisöt ovat ylittäneet hänen vuotuisen voitto-osuuksiensa ja yhtiöön tekemiensä sijoitusten yhteismäärän. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöosuuden todelliseksi hankintamenoksi muodostuu yhtiöpanos lisättynä nostamatta jätetyillä voitto-osuuksilla tai yhtiöpanos vähennettynä voitto-osuudet ylittävillä yksityisötoil-

la. Ylisuuret yksityisöt eivät vaikuta hankintameno-olettamaan, koska se lasketaan luovutushinnasta, jossa ylisuuria yksityisottoja ei ole otettu huomioon. (Immonen & Lindgren 2006, 50-51.)

4.1.2 Substanssikauppa

Substanssikaupassa jatkaja ostaa luopujan yrityksen liiketoiminnan ja siihen sitoutuneen omaisuuden. Omaisuutta ovat muun muassa koneet, laitteet, kalusto, varasto, sopimuskanta ja muu vastaava liikeomaisuus. Substanssikaupassa jatkettavaan liiketoimintaan liittyy yleensä liikearvo, joka tarkoittaa yrityksen myöhempään toimintaan kohdistuvaa tulonodotusta. Täyttä vastiketta vastaan tehty kauppa tehdään yleensä silloin, kun ostajalla ei ole mitään sukulaisuus- tai muita sidonnaisuuksia luopujaan. Käyvän hinnan seuraaminen on tärkeämpää substanssikaupassa kuin omistuskaupassa, koska myyjänä on kyseinen yritys eikä sen omistaja. (Immonen & Lindgren 2006, 37.)

Kauppahinta tuloutetaan substanssikaupassa kohdeyhtiölle, joka on myyjänä. Tästä seuraa, että yhtiön omistuksen muuttuminen ei vaikuta velkavastuuseen. Velkojen ja vastuiden määrä taas vaikuttaa luovutettavan yritysvarallisuuden nettoarvoon. Ostaja voi ottaa vastattavakseen kaupan kohdetta rasittavia velkoja osana kauppahinnasta. Vastuun siirtymisen selvittämisen vuoksi siirtyvät velat tulisi aina yksilöidä luovutuskirjassa. Velkavastuun siirtymiseen vaaditaan aina velkojan suostumus velvoiteoikeudellisen perussäännön mukaan. Tämän takia kaupassa voidaan luovuttaa vain liiketoiminta ja siihen sitoutunut varallisuus, ei velkoja tai vastuita, ilman velkojen suostumusta. Ilman velkojan suostumusta tehty velkojen siirtyminen tarkoittaa siis, että ostaja tulee vastuuseen veloista kaupassa tehtyjen ehtojen mukaisesti suhteessa myyjään ja velkojaan, mutta myyjä ei vapaudu alkuperäisestä velkavastuusta. (Immonen & Lindgren 2006, 42.)

Kun liikkeen- tai ammatinharjoittaja myy liikkeensä tai muu elinkeinotoimintaa harjoittava yritys myy liiketoimintansa, ei kaupassa voida soveltaa tuloverolain (TVL) luovutusvoittoa koskevia 45-50 §:n säännöksiä. Tällaisissa tilanteissa sovelletaan aina elinkeinoverolakia (EVL). Kauppahintaan kuuluu tase-erät ja liikearvo. Kaupassa vähennyskelpoista on vain todellinen hankintameno, sen mukaan kuin sitä on vielä verotuksessa poistamatta. Verotuksessa liikearvolle ei voida kirjata erillistä hankintamenoa. Tämän takia liikearvon osuus kauppahinnasta tuloutuu suoraan, jos liikearvo on yrityksessä itse kehitettyä. Myyjäyhtiöllä säilyy oikeus vähentää verotuksessa vahvistetut tappiot. Kauppahinnan tuloutuessa elinkeinotoiminnan tulolähteestä katetaan tulolähteessä vahvistetut tappiot myyntivoittoa vastaan. Substanssikauppaa voidaankin tarkoituksenmukaisesti käyttää silloin kun myyjäyhtiöllä on verotuksessa käyttämättömiä tappioita. Myyjän vahvistettuja tappioita ei voi siirtää ostajalle substanssi-

kaupassa. Substanssikauppaan kuuluvat rahoituskulut ovat kuitenkin ostajalle vähennyskelpoinen meno EVL-tulolähteessä. (Immonen & Lindgren 2006, 63-65.)

4.2 Lahjaluonteinen kauppa

Lahjaluonteinen kauppa tarkoittaa sitä, että kauppahinta alittaa kaupan kohteena olevan käyvän arvon. Verotuksen kannalta tärkeässä osassa on hinnoittelupoikkeaman suuruus. Tämä määrittää sen johtaako alihintainen luovutus lahjaverotukseen mahdollisen tuloverotuksen kanssa. Vastikkeen ollessa enintään kolme neljännessä käyvästä arvosta luetaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero lahjaksi PerVL 18.3 §:n mukaan. Näin ollen luovutus on kaksimuotoinen kaupan ja lahjan sekoitus. (Immonen & Lindgren 2006, 153-154.)

4.2.1 Tuloverotus

Kun lasketaan luovuttajan tuloverotuksessa luovutusvoittoa, vähennetään saadusta kauppahinnasta omaisuuden hankintameno. Jos omaisuus on luovutettu käyttäen lahjaluonteista kauppaa, jaetaan luovutus maksetun hinnan ja käyvän arvon perusteella vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Tämän takia hankintamenoksi lahjaluonteisessa kaupassa katsotaan vastikkeellisesti luovutetun osuuden hankintamenoon kohdistuva osa. Omaisuuden käyvän arvon jäädessä alle hankintamenon syntyy lahjaluonteisesta kaupasta tappiota. Tällöin hankintamenon osa, joka vastaa vastikkeellista luovutusta, on luovutushintaa suurempi. Tästä syntyvä suhteellinen tappio on pääsäännön mukaan vähennyskelpoinen. Luovutustappiota syntyy silloin, kun luovuttaja on alun perin hankkinut yhtiön omistamiseen oikeuttavat osakkeet tai osuudet vastikkeellisesti. Hankintamenon osuutta voi kasvattaa myös vastuunalaisen yhtiömiehen lisäpanostukset kommandiittiyhtiöissä. (Immonen & Lindgren 2006, 154-156.)

4.2.2 Perintö- ja lahjaverotuksen huojennus

PerVL 18.3 §:ssä on määrätty lahjaluonteisen kaupan ensisijainen ja kaikkiin kauppoihin ja vaihtoihin sovellettava raja. Jos vastike on enintään kolme neljännessä käyvästä hinnasta, on vastikkeen ja käyvän hinnan välinen ero lahja. Vastikkeeksi riittää kuitenkin puolet luovutushinnasta silloin, kun PerVL 55.1 §:n 2 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. (Immonen & Lindgren 2006, 156.) PerVL 55.1 §:n 2 kohdan mukaan:

- ”1) veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai osa niistä;
- 2) verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä; ja
- 3) edellä 1 kohdassa tarkoitettusta maatilasta, muusta yrityksestä tai niiden osasta määrätyn perintö- tai lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 850 euroa.”

Kun nämä ehdot täyttyvät, ja yrityksen luovutus on osittain vastikkeellista ja vastike on yli 50 % käyvästä arvosta, yritykseen kohdistettava lahjavero jätetään kokonaan pois PerVL 55.3 §:n mukaan. Tämä säännös tulee sovellettavaksi niihin sukupolvenvaihdoksiin, joissa vastike on enemmän kuin 50 %, mutta enintään 75 % luovutettavan yrityksen käyvästä hinnasta. Huojennuksen kohteena olevasta yrityksestä ei saa luopua ennen kuin viisi vuotta on kulunut sukupolvenvaihdoksesta. Jos yrityksestä luovutaan aikaisemmin, joudutaan PerVL 55.3 §:n nojalla maksamatta jätetty vero maksamaan 20 % korotuksella. (Immonen & Lindgren 2006, 156-157.)

4.3 Vastikkeeton kauppa

Vastikkeeton luopuminen ei aiheuta veroseuraamuksia luopujalle, koska se ei kerrytä luopujalle rahallista pääomaa. Kun luopuminen olennaisesti vähentää antajan varallisuutta ja lisää saajan varallisuutta ja varallisuus siirtyy henkilöltä toiselle vastikkeettomasti ja vapaaehtoisesti, puhutaan siviilioikeudellisessa kirjallisuudessa lahjasta. Määritelmään kuuluu ongelmallinen kohta, joka on vaatimus siitä, että luovutukseen sisältyy lahjoitustahto. Lahjaksi katsotaan LahjaL:ssa myös kaikki sellaiset vastikkeettomat oikeustoimet, jotka eivät ole kiinteää omaisuutta. Tämän takia lahjaksi katsotaan myös esimerkiksi osakehuoneiston osakkeet. Osakekirjojen osalta lahjoitus tapahtuu vasta silloin, kun lahjan saaja saa osakehuoneiston asiakirjat haltuunsa. (Immonen & Lindgren 2006, 91-92.)

Lahjaverotussäännösten ansiosta vältetään tilanteet, jolloin perintövero voitaisiin kiertää siirtämällä jo elinaikana varallisuus perillisille. Tämän takia lahjaverotuksen veroasteikko ja veroluokkajako ovat samanlaiset kuin perintöverotuksessa. Kun lahjansaaaja on saanut lahjan haltuunsa, alkaa hänen verovelvollisuus. Lahjaveroilmoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuuden alkamisesta. (Kivelä & Nordell 2005, 428.)

Aikaisemmin lahjaluonteisen kaupan yhteydessä mainitun huojennuksen lisäksi perintö- ja lahjaverotusta voidaan sukupolvenvaihdoksissa huojentaa myös vastikkeettomissa kaupoissa. Varallisuusverotuksessa sovellettavan täyden verotusarvon sijaan huojennussäännössä varallisuuden arvo arvostetaan 40 prosenttiin täydestä arvosta. Näihin varoihin kohdistuvat velat arvostetaan myös 40 prosenttiin. Toisin sanoen huojennuksen takia lahjaveroa maksetaan vain 40 prosenttia käyvästä arvosta. Jotta verovelvollinen saisi huojennuksen, on hänen pyydettävä sitä verotoimistolta kirjallisesti ennen verotuksen toimittamista. Tämänkään huojennuksen kohteena olevasta yrityksestä ei saa luopua ennen kuin 5 vuotta on kulunut, muuten maksuun panematta jätetty vero joudutaan maksamaan 20 % korotettuna. (Lindholm 2007 93-95, 99-101.)

5 Eri yritysmuodot

Aloittavan yrittäjän valittavissa olevat yritysmuodot ovat yleensä toiminimi eli yksityisliike, henkilöyhtiö eli avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö tai osakeyhtiö. Eri yritysmuotojen suurimpina eroina ovat vallan ja vastuunjaon erot, sekä omaa pääomaa koskevat vaatimukset ja voitonjaon erilaisuus. (Lakari 2004, 40.)

Yritysmuotojen verotuksessa keskeisintä on tulojen jakaminen yrittäjän tuloverotukseen ja ansio- ja pääomatuloihin. Pääomatulojen suhteellinen verokanta on 28 %. Ansiotulon verotus määräytyy progressiivisen tuloveroasteikon mukaan ja sen lisäksi ansiotuloista maksetaan kunnallis- ja kirkollisvero sekä sairausvakuutusmaksu. Verotettava tulo lasketaan tulolähteittäin. Näitä tulolähteitä voi olla jopa kolme erilaista: henkilökohtainen eli muun toiminnan tulolähde, maatalouden tulolähde ja elinkeinotulolähde. Verotettava tulo jakaantuu jokaiselle tulolähteelle erikseen ja eri tulolähteiden tappioita ei voi vähentää toisen tulolähteen voitosta. (Ukkola & Vilppula 2004, 39.)

5.1 Yksityisliike

Yksinkertaisin yritysmuoto on yksityinen elinkeinonharjoittaja eli liikkeen- tai ammatinharjoittaja. Liikkeen- ja ammatinharjoittaja vastaa henkilökohtaisesti liikkeensä veloista ja omistaa sen. Yksityisliikkeen varat ja velat on pidettävä kirjanpito- ja verolainsäädännön edellytyksen mukaisesti erillään liikkeenharjoittajan yksityisistä varoista ja veloista. Veloista liikkeenharjoittaja vastaa koko omaisuudellaan, ei pelkästään yritykseen kuuluvalla omaisuudella. Hän vastaa sitoumuksista oli ne sitten tehnyt yksityishenkilönä tai liikkeenharjoittajana. Hän kantaa itse yrityksestä tulevan tappion, mutta saa myös itselleen yrityksestä tulevan voiton. Päätökset yksityisliikkeestään yrittäjä tekee itse, mutta voi valtuuttaa jonkun prokuran avulla hoitamaan liikkeensä asioita. Prokura annetaan valtakirjalla, joka nimetään prokuraksi. Prokuran voi ilmoittaa kaupparekisteriin perusilmoituksella tai muutosilmoituksella. (Ukkola & Vilppula 2004, 17.)

5.2 Yksityisliikkeen verotus

Liikkeenharjoittajan yritystoiminnasta saatu tulo lasketaan elinkeinoverolain pohjalta ja siitä muodostuu hänen elinkeinotulolähteensä. Tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot vähennetään yritystoiminnan tuloista. Vaihto-omaisuudesta voi tarvittaessa tehdä arvonalentumisen ja kuluvaista käyttöomaisuudesta poistot. Yksityinen liikkeenharjoittaja voi tehdä toimintavarauksen, joka vaikuttaa hänen tuloonsa negatiivisesti. Toimintavarauksen suuruus saa olla maksimissaan 30 % tilikauden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana

maksetuista palkoista. Puolisolle ja alle 14-vuotiaalle lapselle maksettu palkka ei oikeuta toimintavaruksen tekemiseen. (Ukkola & Vilppula 2004, 39-41.)

Yksityisliikkeen tekemä tulo verotetaan yrittäjältä ansio- ja pääomatulona. Liikkeenharjoittajalle pääomatuloa kertyy 20 tai 10 prosenttia yksityisliikkeen nettovarallisuudesta. Liikkeenharjoittaja päättää itse kumman prosenttiosuuden hän valitsee. Osa tulosta, joka menee tämän yli, on hänen ansiotuloaan. Nettovarallisuus määrittyy vähentämällä yrityksen varoista velat. Varojen ja velkojen tulee kuulua elinkeinotoimintaan. Nettovarallisuuteen kuuluu lisäksi myös 30 % verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen ennakonpidätyksenalaisten palkkojen määrästä. Liikkeenharjoittaja saa vähentää pääomatuloista korkomenot. Näitä vähennyskelpoisia korkomenoja ovat vakinaiseen asuntoon kuuluvat korot, valtion takaaman opintolainan korot ja tulonhankkimislainasta johtuvat korot. (Ukkola & Vilppula 2004, 41-45.)

5.3 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön toiminta on säädelty laissa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Avoimessa yhtiössä on oltava vähintään kaksi yhtiömiestä ja kommandiittiyhtiössä tulee olla yksi vastuunalainen yhtiömies ja yksi äänetön yhtiömies. Kummassakaan yhtiömuodossa ei ole säädetty ylärajaa yhtiömiesten lukumäärälle. Avoimessa yhtiössä yhtiömiehet vastaavat yhtiön veloista kokonaisuudessaan ja koko omaisuudellaan. Kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies vastaa veloista samalla tavalla kuin avoimen yhtiön yhtiömiehet. Äänetön yhtiömies taas vastaa veloista vain yhtiöön sijoittamansa summan verran. Avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet ovat yhdenvertaisia keskenään eli heillä on pääsääntöisesti samat oikeudet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yhtiömiesten asema yrityksessä olisi sama. Yhtiömiehet voivat yhtiösopimuksessa sopia oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan esimerkiksi voiton ja tappion jakamisen perusteista, kunhan kaikki yhtiömiehet ovat sopimuksesta samaa mieltä. (Ukkola & Vilppula 2004, 18-24.)

5.4 Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön verotus

Tuloverolaissa avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö tunnetaan nimellä elinkeinoyhtymä. Elinkeinoyhtymällä tarkoitetaan verotettavan tulon laskentayksikköä. Se ei siis ole erillinen verovelvollinen. Elinkeinotoiminnan verotettava tulo lasketaan avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä samalla tavalla kuin yksityisliikkeessäkin. Poikkeuksena on toimintavaraus, jonka saa tehdä vaan sellainen yhtiö, jossa yhtiömiehinä on luonnollisia henkilöitä tai kuolinpesä. Yhtymän tulosta saa vähentää yhtiömiehelle maksetut palkat, jos ne vastaavat tehtyä työpäntä ja ovat kohtuulliset. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiesten nostamat varat yksi-

tyistilin kautta eivät ole yhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia, koska varat eivät ole yhtiömiesten veronalaista tuloa. (Ukkola & Vilppula 2004, 46-48.)

Yhtiöstä saatu tulo jaetaan yhtiömiehille verotettavaksi tuloksi. Jokaisen yhtiömiehen tuloosuus jaetaan hänen verotuksessaan ansio- ja pääomatuloon. Yhtiömiehen pääomatuloa on 20 prosenttia hänen nettovarallisuusosuudestaan. Pääomatuloihin luetaan kuitenkin aina käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoittoja vastaava määrä. Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen pääomatulo-osuus lasketaan hänen yhtiöön sijoittamastaan panoksesta eli pääomatulo-osuus on 20 prosenttia tästä sijoitetusta panoksesta. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön varallisuus jaetaan yhtiösopimuksen osoittamalla tavalla yhtiömiesten kesken. Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen pääomapanoksen katsotaan olevan hänen varallisuutensa. Yhtiöiden nettovarallisuus lasketaan samoilla perusteilla kuin yksityisliikkeenkin. Yhtiömies voi vähentää verotuksessaan yhtiöosuuden hankkimiseksi otettujen lainojen korot. Nämä korkomenot vähennetään hänen tulo-osuudestaan. (Ukkola & Vilppula 2004, 50-55.)

5.5 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö eroaa muista yritysmuodoista siltä osin, että osakkeenomistajat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön veloista ja muista sitoumuksista. He vastaavat yhtiön sitoumuksista vaan yhtiöön sijoittamallaan varoilla. On olemassa kahdenlaisia osakeyhtiöitä: yksityisiä ja julkisia osakeyhtiöitä. Julkisen osakeyhtiön osakkeita ja joukkovelkakirjoja markkinoidaan ja myydään yleisölle. Yksityisen osakeyhtiön osakkeita ei voi laittaa julkiseen myyntiin. Osakeyhtiö syntyy juridisesti vasta, kun sen perustamisesta on tehty kaupparekisteri-ilmoitus. Yksityisen osakeyhtiön alkuosakepääoman on oltava vähintään 2 500 euroa ja julkisen 80 000 euroa. Tämän alkupääoman tulee olla maksettu ennen kaupparekisteri-ilmoituksen tekemistä. Osakeyhtiöissä sen kaikki osakkeet tuottavat samat oikeudet yhtiössä, ellei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty, että yhtiössä on toisistaan poikkeavia osakkeita. Osakeyhtiön yhtiökokouksessa osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa. Yhtiökokous valitsee hallituksen, jolla on vastuu kirjanpidon ja varainhoidon asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus edustaa yhtiötä. Yhtiölle voidaan myös valita toimitusjohtaja hoitamaan yhtiön juoksevia asioita. Toimitusjohtajan valitsee pääsääntöisesti hallitus, mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiökokous valitsee myös toimitusjohtajan. (Ukkola & Vilppula 2004, 24-33.)

5.6 Osakeyhtiön verotus

Osakeyhtiö on itsenäinen verotusyksikkö ja verotettava tulos lasketaan tulolähteittäin. Eri tulolähteiden verotettavasta tulosta maksetaan veroa 26 %. Osakeyhtiön verotettava tulo ei

vaikuta osakkaan verotukseen. Osakeyhtiö voi jakaa osakkailleen osinkoa aina silloin, kun yhtiöllä on vapaata omaa pääomaa. (Suomen Yrittäjät 2008.)

Osakkeenomistajaa verotetaan hänen saamastaan osingosta. Pörssiyhtiöstä saatu osinko verotetaan niin, että 70 % osingosta on pääomatuloa ja 30 % verovapaata tuloa. Listaamattoman yhtiön verotukseen vaikuttaa yhtiön matemaattinen arvo. Tämä arvo lasketaan yhtiön edellisen verovuoden päättyessä olevan nettovarallisuuden perusteella. Yhtiön matemaattinen arvo on nettovarallisuus jaettuna ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. Verovapaata tuloa on yhtiön matemaattisesta arvosta yhdeksän prosenttia. Jos osinkotuotto on enemmän kuin yhdeksän prosenttia matemaattisesta arvosta, on tästä ylimenevästä osasta 70 % ansiotuloja ja 30 % verovapaata. Jos verovelvollisen saamien osinkojen määrä ylittää 90 000 euroa, on osingoista 70 % pääomatuloa ja 30 % verovapaata. (Suomen Yrittäjät 2008.)

6 Yritysmuodon muuttaminen

Yritysmuodon muuttaminen, varsinkin yksityisliikkeen muuttaminen yhtiöksi, tulee yleensä ajankohtaiseksi silloin, kun yrityksestä ollaan luopumassa esimerkiksi sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Nykyisten sääntöjen mukaan yksityisliike voidaan pääsääntöisesti muuttaa osakeyhtiöksi ilman tuloveroseuraamuksia. Useimmiten kuitenkin yksityisliikkeen jälkeen ensimmäisenä yhtiömuotona käytetään avointa yhtiötä tai kommandiittiyhtiötä. (Ukkola & Vilppula 2004, 75.)

6.1 Tasejatkuvuus

Tuloverolain (TVL) 24 § on perussäännös, joka käsittelee tuloverotuksessa toimintamuodon muutoksia. Säännöksessä tasejatkuvuuden periaate on perusajatuksena. Tuloveroseuraamuksia ei synny, jos muutos toteutetaan säännöksen edellyttämällä tavalla. Kun yritysmuodon muutos tehdään verotuksellisesti oikein, ei yhtiöosuuden tai osakkeiden omistusaika katkea luovutusvoittoa laskettaessa TVL 46 §:n 3 momentin mukaan. (Ukkola & Vilppula 2004, 13.) Arvonlisäverolain (ALV) 19 §:ssä on säännös, jossa säädetään, että yritysjärjestelyissä tavarana ja palvelun luovutuksesta ei mene arvonlisäveroa, jos saaja tai ostaja jatkaa liiketoimintaa ja käyttää luovutettuja tavaroita ja palveluita vähennykseen oikeuttavaan toimintaan.

6.2 Yksityisliike avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi

Yksityisliikettä muutettaessa avoimeksi yhtiöksi ottaa liikkeenharjoittaja yhden tai useamman yhtiökumppanin. Kommandiittiyhtiössä riittää, että liikkeenharjoittaja ottaa yhden äänettömän yhtiömiehen ja ryhtyy itse vastuunalaiseksi yhtiömieheksi, mutta perustettavaan yhtiöön voidaan ottaa enemmänkin vastuunalaisia ja äänettömiä yhtiömiehiä. Yhtiön perustamisesta ja toiminnan jatkamisesta sovitaan laatimalla yhtiösopimus yhtiömiesten kesken. Yhtiösopimuksessa on oltava maininta siitä, että yksityisliikkeen varat ja velat siirtyvät avoimelle yhtiölle tai kommandiittiyhtiölle kirjanpitoarvoista. Avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäisiä euromääräisiä osuuksia ei tarvitse yhtiösopimuksessa mainita, olisi kuitenkin hyvä, jos osuudet olisi mainittu esimerkiksi prosentteina. Äänettömän yhtiömiehen panos ilmoitetaan yhtiösopimuksessa aina euromääräisenä. Jos yksityisliikkeellä on omistuksessa kiinteistö, joka siirtyy perustettavalle yhtiölle, on siitä laadittava luovutuskirja. Luovutuskirjaan merkitään tasearvo näkyviin ja siinä yksilöidään siirtyvä kiinteistö. Arvopapereiden, maapohjan ja rakennusten siirrosta peritään varainsiirtovero. (Ukkola & Vilppula 2004, 75-77.)

Muutettaessa yksityisliikettä henkilöyhtiöksi yhtiöoikeudellisesti se tarkoittaa uuden avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön perustamista. Tämän takia yksityisliikkeen sitoumukset siirtyvät perustettavalle yhtiölle sellaisinaan. Näistä sitoumuksista joutuvat siis vastaamaan myös sel-

laiset yhtiömiehet, jotka eivät ole olleet mukana yksityisliikkeen toiminnassa. Avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet voivat kuitenkin sopia, että vain aikaisemmin yksityisliikkeen harjoittajana toiminut vastaa yksityisliikkeelle kuuluvista sitoumuksista. Tämä ei kuitenkaan sido ulkopuolisia velkojia, vaan sillä on vaikutusta vain yhtiömiesten keskinäisiin vastuisiin. (Ukkola & Vilppula 2004, 77-78.)

Henkilöyhtiöissä vastuu on laajempaa kuin yksityisliikkeissä. Yksityisliikkeessä liikkeenharjoittaja vastaa henkilökohtaisesti oman liikkeensä velvoitteista. Henkilöyhtiöissä avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiön koko toiminnasta aiheutuvista velvoitteista jokainen henkilökohtaisesti. Ulkopuolisen velkojan ollessa kyseessä vastuu on jakamatonta vastuuta. Tämä tarkoittaa sitä, että velkoja voi vaatia saata-vaansa keneltä tahansa yhtiömieheltä, riippumatta esimerkiksi siitä kuka tilauksen on tehnyt. Yhtiömies, joka maksaa saatavan voi periä maksua sitä yhtiömieheltä, jolle saatava oikeasti kuului. Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies vastaa yhtiön veloista vaan sillä panoksella, jonka hän on sijoittanut yhtiöön. Hänellä ei myöskään ole omistusoikeutta yhtiöön, vaan hän omistaa vain panoksensa. Osakas on vastuussa hänelle määrätystä veroista ja sairausvakuutusmaksuista, jotka ovat määrätty yhtymän tulon ja varallisuuden perusteella. Tämän lisäksi yhtymä on vastuussa näistä veroista ja maksuista. Tämä tarkoittaa sitä, että jos joku osakas ei maksa näitä veroja, voidaan ne periä yhtymältä. (Ukkola & Vilppula 2004, 77-79.)

Kun yhtiö jatkaa yksityisliikkeen toimintaa samoista kirjanpitoarvoista ja liikkeenharjoittaja tulee yhtiöön yhtiömieheksi, sanotaan, että yhtiön identtisyys säilyy verotuksessa samana. Tämä tarkoittaa sitä, että varaukset eivät purkaudu eivätkä poistot palaudu. Kommandiittiyhtiössä identtisyys säilyy, kun liikkeenharjoittaja ryhtyy kommandiittiyhtiön vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. Yhtiöön voi tulla muitakin vastuunalaisia yhtiömiehiä. Jos liikkeenharjoittaja ryhtyy kommandiittiyhtiön äänettömäksi yhtiömieheksi, identtisyys ei säily ja varaukset purkautuvat. Identtisyuden säilyvyyttä pohdittaessa on tärkeää, että yritystä voidaan olennaisilta osilta pitää samana kuin ennen yritysmuodon vaihtamista. Yksityisliikkeellä mahdollista toimintavarausta ei tarvitse purkaa, jos avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehinä on luonnollisia henkilöitä tai näiden kuolinpesiä. Jos yhtiömiehenä toimii esimerkiksi osakeyhtiö, pitää yksityisliikkeessä mahdollisesti oleva toimintavaraus tulouttaa. (Ukkola & Vilppula 2004, 79-82.)

Yksityisliikkeen tappiot siirtyvät toimintaa jatkavalle yhtiölle, jos yritysmuodon muutos yksityisliikkeestä avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi toteutetaan tasejatkuvuusperiaatteen mukaisesti. Yksityisliikkeen harjoittaja voi vähentää tappiot omassa tuloverotuksessaan, mutta tappioiden siirryttyä yhtiölle, tappioita ei voida vähentää yhtiömiesten verotuksessa. Tällöin tappiot vähennetään tulolähdekohtaisesti yhtymän tulosta. Liikkeenharjoittajan vanhat tappiot vähennetään uuden yhtiön elinkeinotoiminnan tulolähteen tuloksesta, koska liik-

keenharjoittaja siirtää uuteen yhtiöön vain elinkeinotulolähteensä. (Ukkola & Vilppula 2004, 87-88.)

Uuden perustettavan yhtiön on tehtävä perustamisilmoitus, jolla se saa oman Y-tunnuksen. Vanhan yrityksen Y-tunnus ja samalla arvonlisäverotunnus, joka muodostuu Y-tunnuksesta, muuttuu. Vaikka Y-tunnus muuttuukin, siihen ei liity arvonlisäveroseuraamuksia, jos yksityinen elinkeinonharjoittaja tulee avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiömieheksi eli yhtiön identtisyys säilyy. (Ukkola & Vilppula 2004, 88.)

6.3 Yksityisliike osakeyhtiöksi

Tuloveroseuraamuksia ei aiheudu, jos yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi tasejatkuvuutta noudattaen. Liikkeenharjoittajan tulee merkitä kaikki perustettavan yhtiön osakkeet, jotta varaukset eivät purkaudu eivätkä käyttöomaisuudesta tehdyt poistot palaudu. Toimintavaraus, joka tehdään palkkojen perusteella, muodostaa poikkeuksen. Vain yksityisliikkeet ja sellaiset avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt, joissa on yhtiömiehinä luonnollisia henkilöitä tai näiden muodostamia kuolinpesiä, voivat tehdä toimintavarauksen. Tämän takia, jos yksityisliike on muodostanut toimintavarauksen, se purkautuu kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi. (Ukkola & Vilppula 2004, 91.)

Osakeyhtiön jatkaessa yksityisliikkeen toimintaa siirtyvät yksityisliikkeen velvoitteet osakeyhtiön vastattaviksi. Osakeyhtiön osakas ei vastaa osakeyhtiön sitoumuksista koko omaisuudellaan vaan vain yhtiöön sijoittamallaan omaisuudella. Yksityisliikkeen aikaisista velvoitteista liikkeenharjoittaja vastaa kuitenkin, vaikka yksityisliike muutettaisiinkin osakeyhtiöksi. Velvoitteisiin kuuluvat myös verovastuut. Osakeyhtiötä kohtaan vahingonkorvausvelvollisia ovat osakeyhtiön perustaja, hallituksen jäsen, hallintoneuvoston jäsen sekä toimitusjohtaja aiheuttaessaan tahallisesti tai tuottamuksellisesti lakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla yhtiölle vahinkoa. Näille henkilöille kuuluu myös rikosoikeudellinen vastuu. (Ukkola & Vilppula 2004, 95.)

Jos yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi noudattaen kahta ehtoa, eivät varaukset purkaudu eivätkä poistot palaudu. Ehdot ovat: uusi osakeyhtiö jatkaa toimintaa samoista kirjanpitoarvoista ja kuten aikaisemmin tuli jo ilmi liikkeenharjoittajan tulee merkitä itse kaikki osakeyhtiön osakkeet. Jos yksityisliikkeen taseessa on arvopapereita tai kiinteistöjä, joudutaan tästä siirrosta maksamaan varainsiirtovero. Kiinteistöveron perusteena on kiinteistöjen ja arvopapereiden käypä arvo luovutushetkellä. Osakeyhtiölle siirtyvät yksityisliikkeen aikaiset tappiot. Kuitenkin, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet osakkeista vaihtaa omistajaa muuten kuin perinnön tai testamentin kautta, tappiota ei saa vähentää. (Ukkola & Vilppula 2004, 97-98.)

Uuden perustettavan yhtiön on tehtävä perustamisilmoitus, jolla se saa oman Y-tunnuksen. Vanhan yrityksen Y-tunnus ja samalla arvonlisäverotunnus, joka muodostuu Y-tunnuksesta, muuttuu. Vaikka Y-tunnus muuttuu, ei siihen sisälly arvonlisäveroseuraamuksia, jos yksityinen elinkeinonharjoittaja merkitsee kaikki osakeyhtiön osakkeet itse ja yrityksen identiteetti säilyy. (Ukkola & Vilppula 2004, 98.)

7 Yrityksen arvon määrittäminen

Verottajan kannalta yrityksen arvon määrittämisessä käytetään käypää arvoa. Tämä tarkoittaa sitä arvoa, jota käytettäisiin, jos kaksi toisistaan sitoutumatonta tahoa tekisivät kauppaa keskenään. Tämä todennäköinen kauppaa-arvo voidaan toteuttaa monilla eri tavoilla. Yksi menetelmistä on kauppaa-arvo menetelmä. Tässä menetelmässä vertaillaan arvostamiskohteen kanssa vertailukelpoisia kohteita. Menetelmää ei voida käyttää, jos saatavilla ei ole vertailtavia kohteita. (Talviaro 2007.) Arvostusmenetelminä voidaan myös käyttää substanssiarvoa ja tuottoarvoa. Substanssiarvolla tarkoitetaan yrityksen omaisuuden markkina-arvoa vähennettynä yrityksen veloilla. Jos omaisuuserien todellinen arvo vastaa tasearvoja, on tämä menetelmä kirjanpidollisesti suurin piirtein sama kuin oma pääoma lisättynä varauksilla. Tuottoarvon laskeminen lähtee tuotetusta voitosta ja ostajan ajattelemasta tuotosta siitä, minkä hän saa/haluaa yrityksestä. Määriteltäessä tuottoarvoa pyritään saamaan tuleva, kestävä ja todellinen voittotaso. Tuotettuun voittoon jaetaan tuottovaatimusprosentilla ja tästä saadaan yrityksen arvo. Arvostamistapana voidaan käyttää myös kassavirtalaskelmaa. Tällä menetelmällä yrityksen tulevaisuuden kassavirrat, eli rahaliikenteen tulot vähennettynä menoilla, arvioidaan ja diskontataan ylijäämät tämän päivän arvoon, jonka jälkeen nämä lasketaan yhteen. Tässä menetelmässä tulevaisuuden määrittelyssä tarvitaan monia arvioita ja ennusteita. (Wikholm 2002.)

8 Sukupolvenvaihdos case-toiminimessä

8.1 Yrityksen ja jatkajan taustaa

Case-yritys on yritysmuodoltaan toiminimi ja yritys toimii kaupan alalla. Liikkeenharjoittajan yritys on toiminut alalla 18 vuotta. Yrittäjä on jäämässä eläkkeelle parin vuoden päästä. Yritystä on jatkamassa yrittäjän lapsi. Jatkaja on ollut yrityksessä töissä useamman vuoden ja hän on myös käynyt tälle alalle liittyvän koulutuksen. (Case-yrittäjän haastattelu.) Tästä koulutuksesta on paljon apua jatkajalle. Hän on koulutuksen myötä tutustunut yrittäjyyteen ja tehnyt yrittäjyyteen liittyviä tehtäviä kyseiselle yritykselle, joten hän tietää mihin hän on ryhtymässä. Jatkaja onkin varmasti motivoitunut jatkamaan yrityksen toimintaa. Luopuvan yrittäjän kannalta on tärkeää, että jatkaja tietää mihin on ryhtymässä ja on motivoitunut yrittäjyyteen. Tällöin luopuvalle yrittäjälle on helpompaa jäädä eläkkeelle, kun hän tietää, että yritys on hyvissä käsissä.

Yrittäjä on ostanut yrityksen siis 18 vuotta sitten. Hän on maksanut siitä noin 400 000 markkaa. (Case-yrittäjän haastattelu.) Tämä on noin 67 275 euroa. Hankintamenoa tarvitsen laskeessani yrittäjän saamaa voittoa ja siihen kuuluvia veroja.

8.2 Yrityksen arvon määrittäminen

Case-yritys ei omista liiketilaansa itse vaan on siinä vuokralla. Yrityksellä on tällä hetkellä pitkäaikaisia lainoja 65 000 euroa. Yrittäjän maksusuunnitelmaan kuuluu, että hän on maksanut nämä pitkäaikaiset lainat pois ennen kuin hän toteuttaa sukupolvenvaihdoksen. (Case-yrittäjän haastattelu.) Tämän takia jätän pitkäaikaisen lainan pois laskelmistani. Suosittelisin yrittäjälle, että hän pyytää verottajan sitovan kannanoton hänen käyvästä arvostaan ennen sukupolvenvaihdosta. Tämän jälkeen vastike pystytään määrittämään oikeanlaiseksi ja varmistetaan, että ei jouduta maksamaan verottajalle myöhemmin mitään. Koska nyt ei ole mahdollista kysyä ennakkokannanottoa, arvostan yrityksen yksinkertaisimpaan arvoonsa eli substanssiarvoon yrityksen kausitaseen perusteella. Substanssiarvo on yleensä yrityksen minimihinta, joten käyttämällä muita menetelmiä päädytään luultavasta suurempiin arvoihin.

Vaihto-omaisuus	200 000 €
Lyhytaikaiset saamiset	7 500 €
Pankkisaamiset	5 000 €
Oma pääoma	2 000 €
Kalusto	20 000 €
Ostovelat	100 000 €

Yrityksen substanssiarvo on 132 500 euroa.

Käytän esimerkeissäni yrityksen substanssiarvoa, mutta arvostan yrityksen muillakin menetelmillä, jotta saisin kuvan siitä, kuinka paljon eri arvostustapojen tulokset vaihtelevat. Kauppa-arvomenetelmää en voi käyttää, koska minulla ei ole tietoja myydyistä kohteista johon voisin case-yritystäni vertailla. Tuottoarvo laskettiin tuloksen perusteella, johon lisättiin tuotto-odotukset. Yrityksen kausitaseen mukaan nettotulos on 40 000 euroa. Tuottovaatimusprosentti pohdittaisiin ostajan ja myyjän kanssa yhdessä. Voisin kuitenkin ehdottaa tuottovaatimusprosentiksi 20 prosenttia, koska yrittäjä on siirtynyt kaksi vuotta sitten uuteen kauppaan ja kokemuksen mukaan tämä kauppapaikka tuottaa hyvin. Kausitaseesta tulee myös ilmi, että tulosta on kertynyt 20 prosenttia enemmän kuin viime vuoden vastaava tulos.

Yrityksen arvo tuottoarvon mukaan: $40\,000\text{€}/20\% = 200\,000\text{€}$

Näistä kahdesta eri laskelmasta käy ilmi, että laskemalla yrityksen arvon substanssiarvolla päädytään huomattavasti pienempään summaan kuin käyttämällä tuottoarvoa. Substanssiarvon ja tuottoarvon ero on 67 500 euroa. Jos kyseessä olisi pelkkä pudas yrityskauppa kahden toisistaan riippumattoman tahon välillä, voitaisiin kauppahintaa laskettaessa käyttää hyvinkin tuottoarvoa, koska siihen on laskettu tulevat tuotto-odotuksen mukaan. Kassavirtalaskelma perustuu paljon arvioituihin tuloihin. Yrittäjän positiivinen kuva yrityksen tulevaisuudesta vaikuttaa näin ollen kassavirtalaskelman tulokseen. Yleensä juuri tämän takia kassavirtalaskelma saattaa jopa olla suurempi kuin tuottoarvolaskelma. Koska kassavirtalaskelmat perustuvat hyvinkin suurelta osalta yrittäjän arvioihin, jätän laskelman laskematta.

8.3 Luovutustavat yrityksen näkökulmasta

Vaihtoehtoisia luovutustapoja on siis kolme: vastikkeeton kauppa, lahjaluontoinen kauppa ja kauppa käypään hintaan. Käyn nämä kaikki vaihtoehdot läpi niin luopujan kuin jatkajankin verotuksen kannalta ja pohdin eri tapojen sopivuutta juuri tämän yrityksen luovutustavaksi.

8.3.1 Vastikkeeton kauppa

Vastikkeeton kauppa ei aiheuta luopujalle veroseuraamuksia, koska se ei kerrytä hänelle rahallista pääomaa ja vähentää oleellisesti hänen omaisuuttaan. Ostaja taas joutuu maksamaan lahjasta lahjaveroa. Ostaja voi kuitenkin tehdä verovirastolle kirjallisen hakemuksen, jossa hän pyytää lahjaveronhuojennusta. Ilman huojennusta ostajalle tulisi maksettavaksi lahjaveroa seuraavasti:

Yrityksen käypä arvo 132 500 €

Kuten taulukosta 1 näkyy, lahjaveroaasteikon vero alarajan kohdalta on 5 690 €

Ylimenevä osa $132\,500 - 50\,000 = 82\,500$, tästä 16 % on 13 200

Lahjavero yhteensä $5\,690 + 13\,200 = 18\,890\text{€}$

Ostaja on kuitenkin oikeutettu huojennukseen, jolloin lahjaveroa tulisi maksaa seuraavasti:
Yrityksen käypä arvo 132 500 € arvostetaan 40 prosenttiin, joka on 53 000 €

Kuten taulukosta 1 näkyy, lahjaveroasteikon vero alarajan kohdalla on 5 690 €

Ylimenevä osa $53\,000 - 50\,000 = 3\,000$, tästä 16 % on 480 €

Lahjavero yhteensä $5690 + 480 = 6\,170$ €.

Laskelmista huomaa, että huojennuksen ansiosta ostaja joutuu maksamaan 12 720 euroa vähemmän lahjaveroa.

Verotettavan osuuden arvo, euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4000-17000	100	10
17000-50000	1400	13
50000-	5690	16

Taulukko 1: Veroasteikko (Lindholm 2007, 102).

Tässä sukupolvenvaihdoksessa vastikkeeton kauppa voisi tulla kysymykseen, koska jatkaja on löydetty lähisuvusta. Vastikkeeton kauppa ei tietenkään ole vaihtoehto tilanteissa, jossa jatkaja on ulkopuolinen taho. Yrittäjä on toiminut yrittäjänä 18 vuotta, joten hän haluaa elämäntyöstään jotain korvausta ja toisaalta turvata eläkepäivänsä. Tämän takia vastikkeeton kauppa ei ole case-yrityksessäni paras vaihtoehto.

8.3.2 Lahjaluonteinen kauppa

Kyseisessä case-tapauksessa PerVL 55.1 §:n 2 kohdan säädökset täyttyvät, joten lahjaluonteiseen kauppaan voidaan käyttää perintö- ja lahjaverotuksen huojennusta, jossa jatkavalle ei määrätä lahjaveroa, jos myyntihinta on yli 50 % käyvästä arvosta. Tämän takia on järkevää ajatella, että lahjaluonteisessa kaupassa kauppahinta esimerkkiyrityksessäni olisi 51 prosenttia, joka olisi 67 575 euroa. Kauppahinta voisi näin ollen olla pyöristettynä 67 600 euroa.

Koska case-yritykseni on yritysmuodoltaan toiminimi, ei siihen voida soveltaa tuloverotuksen huojennusta. Tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjän luovutusvoitto verotetaan hänen ansiotulonaan. Laskettaessa lahjaluonteisen kaupan myyntivoittoa tulee ottaa huomioon maksetun arvon ja käyvän hinnan välinen ero, koska kauppa jaetaan näiden avulla vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Hankintamenoksi katsotaan vain vastikkeelliseen osaan kuuluvan hankintamenon osa. Tämä tarkoittaa sitä, että hankintamenoksi vähennetään vain 51 prosenttia koko hankintamenosta. Yrittäjän hankintameno on ollut 67 275 euroa ja tästä 51 prosenttia on pyöristettynä 34 320 euroa. Lahjaluonteisessa kaupassa, jossa käytetään kauppahintana 51 prosenttia, hankintameno on siis 34 320 euroa. Näin ollen yrittäjä saa vähentää kauppa-

hinnasta, joka on 67 600 euroa, hankintamenon, joka on 34 320 euroa. Tästä saadaan luovutusvoitoksi 33 280 euroa. Verotuksellisesti luovutusvoittoon sovelletaan siis elinkeinoverolakia ja luovutusvoitto on yrittäjän veronalaista tuloa. Luovutusvoitto ja tilikauden tulo jaetaan yrittäjälle ansio- ja pääomatuloksi edelliseltä vuodelta vahvistetun nettovarallisuuden perusteella.

Sukupolvenvaihdoksissa käytetään siis yleensä lahjaluonteista kauppaa, jos jatkaja on löydetty lähisuvusta. Lähisukulaiselle halutaan näin ollen antaa tavallaan alennusta siitä, että hän jatkaa yrittäjän yritystä. Case-yrityksessäni jatkaja on yrittäjän lapsi, joten lahjaluonteinen kauppa on hyvinkin varteenotettava vaihtoehto luovutustavaksi. Käytänkin lahjaluonteista kauppaa luovutustapana pohtiessani yritysmuodon muutosta eli kerron, miten eri yritysmuodon muuttaminen vaikuttaa lahjaluonteisen kaupan verotukseen. Käytän lahjaluonteista kauppaa esimerkeissäni, koska se on todennäköisin luovutustapa esimerkkiyrityksessäni.

8.3.3 Kauppa käypään hintaan

Koska kyseessä on toiminimi eli yksityinen liikkeenharjoittaja, yrityskaupan muodoksi tulee substanssikauppa, ei omistuskauppa. Ostajalle ei tule kaupasta veroseuraamuksia ja hänen substanssikaupan rahoituskulut ovat hänelle vähennyskelpoinen meno EVL-tulolähteessä. Myyjää verotetaan luovutusvoitosta. Luovutusvoitto muodostuu substanssiarvon ja hankintamenon erotuksesta. Esimerkkiyritykseni substanssiarvo on 132 500 euroa ja hankintameno on ollut 67 275 euroa. Näiden erotukseksi tulee 65 225 euroa. Myyjä saa siis 65 225 euroa luovutusvoittoa, joka verotetaan hänen tulonaan. Tilikauden muu tulo ja luovutusvoitto jaetaan yrittäjän ansio- ja pääomatuloksi nettovarallisuuden perusteella.

Käyvän arvon kauppaa käytetään sukupolvenvaihdoksissa harvemmin, jos jatkaja on löytynyt lähisuvusta. Täysihintainen kauppa sopii paremmin kahden toisistaan riippumattoman ja tuntemattoman tahon välille. Näiden syiden takia puhdas kauppa ei olisi varteenotettava vaihtoehto case-yritykseni luovutustavaksi.

9 Yritysmuodon muuttamisen tutkintaa case-yrityksessä

Yritysmuoto vaikuttaa yrityksen verotukseen sukupolvenvaihdostilanteissa. Tämän takia tutkin mitä vaihtoehtoja yrittäjällä on liittyen yritysmuodon muuttamiseen. Yritys on nyt yritysmuodoltaan toiminimi, joten yritysmuodon muuttaminen voi hyvinkin olla verotuksellisesti kannattavaa. Käyn läpi tilanteita, joissa yrittäjä muuttaisi yritysmuotonsa avoimeksi yhtiöksi, kommandiittiyhtiöksi ja osakeyhtiöksi. Muuttaessaan yritysmuotoa avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi yrittäjän on otettava avoimen yhtiön osalta vähintään yksi yhtiökumppani ja kommandiittiyhtiön osalta ainakin yksi äänetön yhtiömies. Osakeyhtiön kohdalla yrittäjän on merkittävä kaikki osakkeet itse tehdäkseen vaihdoksen ilman veroseuraamuksia, joten siinä hän ei voi ottaa mukaan yhtiökumppaneita. Selvitän myös apuyhtiön käyttämisen mahdollisuutta, sekä tilannetta, jossa yrittäjä ottaa jatkajan mukaan yritystoimintaan jo yritysmuodon vaihtamisen yhteydessä. Käytän lahjaluonteista kauppaa esitellessäni verotuksen muutoksia suhteessa yritysmuodon muutokseen.

9.1 Toiminimi avoimeksi yhtiöksi

Muuttaessaan toiminimeä avoimeksi yhtiöksi yrittäjän täytyy siis ottaa ainakin yksi yhtiökumppani. Yrittäjän olisi hyvä kertoa jo etukäteen yhtiökumppanille/yhtiökumppaneille tulevasta sukupolvenvaihdoksesta ja kysyä, hyväksyykö yhtiökumppani jatkajan tulevaisuudessa yhtiökumppanikseen. Yrittäjä voi tehdä yritysmuodon muutoksen ilman veroseuraamuksia, jos hän jatkaa toimintaa samoista kirjanpitoarvoista. Yrittäjien tulee tehdä yhtiösopimus, johon tulee kohta, jossa sanotaan, että vanhan yrityksen varat ja velat ovat siirtyneet uudelle yritykselle kirjanpitoarvoistaan. Yhtiömuutoksesta on myös tehtävä perustamisilmoitus, jolla uusi yritys saa oman Y-tunnuksen.

Tilanteessa, jossa yrittäjä ottaa yhden ulkopuolisen yhtiömiehen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä, tulevan sukupolvenvaihdoksen verotus lahjaluonteisessa kaupassa on erilainen kuin, jos yrittäjä ei tekisi yritysmuodon muutosta. Lahjaluonteisessa kaupassa ostajan ei tarvitse maksaa lahjaveroa, koska kauppahinta on yli 51 prosenttia käyvästä arvosta, kuten luovutus tapaa pohtiessani esitin. Vaikka yrittäjää nyt verotetaan tuloverolain pohjalta eikä elinkeinoveron pohjalta, ei hän kuitenkaan ole oikeutettu saamaan tuloveronhuojennusta, joka tarkoitti, että luovutusvoitto olisi verovapaata. Kaikki muut kohdat täyttyvät tuloveronhuojennuksen osalta, paitsi se, että yrittäjä ei ole omistanut yhtiön osuutta yli kymmentä vuotta. Avoimen yhtiön omistusaika lasketaan yhtiösopimuksen teosta, joten omistusaika katkeaa yrittäjällä yritysmuutoksen tekemisen yhteydessä (Verohallituksen ohje 2004). Huojennukseenhan oli oikeutettu, jos luovutti avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuksia tai osakeyhtiön osakkeita ja luovutettu osuus on vähintään kymmenen prosenttia. Lisäksi edellytettiin, että jatka-

ja on lähisukulainen. Nämä kaikki edellä mainitut täyttyvät, koska jatkajakin on yrittäjän lapsi.

Hankintamenon osuus lahjaluonteisessa kaupassa lasketaan avoimen yhtiön kohdalla samalla tavalla kuin toiminimessäkin. Yrittäjälle tulee siis tässäkin yritysmuodossa lahjaluonteisessa kaupassa, jonka myyntihinta on 67 600 euroa ja hankintameno tuolle osuudelle 34 320 euroa, luovutusvoittoa 33 280 euroa. Avoimessa yhtiössä olisi mahdollista käyttää hankintameno-olettamaa, jos hankintameno olisi vähemmän kuin 20 prosenttia luovutushinnasta. Tällöin hankintamenoksi katsottaisiin joka tapauksessa tuo 20 prosenttia. Tässä tapauksessa hankintameno on kuitenkin enemmän kuin 20 prosenttia, joten hankintameno-olettamaa ei tarvitse käyttää. Luovutusvoitto on yrittäjälle tuloverolain 45 §:n pääsäännön mukaan veronalaista pääomatuloa. Pääomatulosta maksetaan veroa 28 prosentin verokannan mukaan. Näin ollen yrittäjä maksaisi luovutusvoitostaan veroa $33\,280 \cdot 28\%$, joka on 9318,40 euroa. Jos yrittäjä olisi muuttanut yritysmuotoa kymmenen vuotta ennen sukupolvenvaihdosta, olisi luovutusvoitto ollut verovapaata, koska siihen olisi voitu soveltaa tuloverotuksen huojennusta.

9.2 Toiminimi kommandiittiyhtiöksi

Ennen kuin yrittäjä voi muuttaa yritysmuotoaan kommandiittiyhtiöksi, täytyy hänen ottaa ainakin yksi ääneton yhtiömies ja ryhtyä itse vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. Yrittäjä voi ottaa vastuunalaisia yhtiömiehiäkin mukaan toimintaan. Yrittäjän olisi hyvä kertoa jo etukäteen yhtiökumppanille/yhtiökumppaneille tulevasta sukupolvenvaihdoksesta ja kysyä hyväksyykö yhtiökumppani jatkajan tulevaisuudessa yhtiökumppanikseen. Yrittäjä voi tehdä yritysmuodon muutoksen ilman veroseuraamuksia, jos hän jatkaa toimintaa samoista kirjanpitoarvoista. Yrittäjien tulee tehdä yhtiösopimus, johon tulee kohta, jossa sanotaan, että vanhan yrityksen varat ja velat ovat siirtyneet uudelle yritykselle kirjanpitoarvoistaan. Yhtiömuutoksesta on myös tehtävä perustamisilmoitus, jolla uusi yritys saa oman Y-tunnuksen.

Kommandiittiyhtiön osalta sukupolvenvaihdoksen verotus on myös erilaista kuin toiminimen verotus. Kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden sukupolvenvaihdostilanteessa lasketaan samalla tavalla kuin avoimessa yhtiössä. Eli yrittäjää verotetaan luovutusvoitosta pääomaverokannan mukaan, joka on 28 prosenttia.

9.3 Toiminimi osakeyhtiöksi

Muuttaessaan yritysmuotoa toiminimestä osakeyhtiöksi ei yrittäjä voi ottaa yhtiökumppaneita, vaan hänen täytyy merkitä uuden osakeyhtiön kaikki osakkeet itse. Yrittäjä voi tehdä yritysmuodon muutoksen ilman veroseuraamuksia, jos hän jatkaa toimintaa samoista kirjanpitoar-

voista ja merkitsee kaikki yhtiön osakkeet itse. Muutettaessa toiminimeä osakeyhtiöksi on muutoksesta tehtävä perustamisilmoitus, jolla uusi yritys saa oman Y-tunnuksen.

Verotuksellisesti tämä yritysmuodon muutos vaikuttaa sukupolvenvaihdokseen siten, että myyjää ei veroteta elinkeinoverolain mukaan vaan tuloverolain mukaan. Tämänkään yritysmuodon muutoksen johdosta yrittäjä ei ole oikeutettu saamaan tuloverotuksen huojennusta, koska ei ole omistanut osakeyhtiön osakkeita yli kymmentä vuotta. Osakeyhtiön omistusaika lasketaan osakkeiden merkitsemisestä. Tämän takia, vaikka yrittäjä on toiminut yrittäjänä kauemmin kuin kymmenen vuotta, huojennuksen edellytykset eivät täyty omistusoikeuden takia. Muut edellytyksen huojennuksesta täyttyvät, kuten avoimenkin yhtiön kohdalla. Ostaja on kuitenkin tässäkin yritysmuodossa oikeutettu lahjaveron huojennukseen. Lahjaveron huojennuksen edellytykset siis täyttyvät myös osakeyhtiön kohdalta.

Hankintameno osuus lahjaluonteisessa kaupassa lasketaan osakeyhtiön kohdalla samalla tavalla kuin toiminimessäkin. Yrittäjälle tulee tässäkin yritysmuodossa lahjaluonteisessa kaupassa, jonka myyntihinta on 67 600 euroa ja hankintameno tuolle osuudelle 34 320 euroa, luovutusvoittoa 33 280 euroa. Osakeyhtiössä olisi mahdollista käyttää hankintameno-olettamaa, jos hankintameno olisi vähemmän kuin 20 prosenttia luovutushinnasta. Tällöin hankintameno katsottaisiin joka tapauksessa tuo 20 prosenttia. Tässä tapauksessa hankintameno on kuitenkin enemmän kuin 20 prosenttia, joten hankintameno-olettamaa ei tarvitse käyttää. Luovutusvoitto on yrittäjälle tuloverolain 45 §:n pääsäännön mukaan veronalaista pääomatulua. Pääomatulosta maksetaan veroa 28 prosentin verokannan mukaan. Näin ollen yrittäjä maksaisi luovutusvoitostaan veroa $33\,280 \cdot 28\%$, joka on 9318,40 euroa. Jos yrittäjä olisi muuttanut yritysmuotoa kymmenen vuotta ennen sukupolvenvaihdosta, olisi luovutusvoitto ollut verovaapa, koska siihen olisi voitu soveltaa tuloverotuksen huojennusta.

9.4 Jatkaaja mukaan toimintaan ennen sukupolvenvaihdosta

Jos yrittäjä haluaisi ottaa jatkajan mukaan yritystoimintaan jo ennen sukupolvenvaihdosta, hän voisi ensin tehdä yritysmuodon muutoksen avoimeksi yhtiöksi ottaen jatkajan yhtiökumppaniksi. Yrittäjä ei voi tehdä sukupolvenvaihdosta niin, että vain jatkaaja jää avoimen yhtiön yhtiömieheksi. Tällöinhän sukupolvenvaihdoksen jälkeen yritysmuoto ei enää voisi olla avoin yhtiö, koska yhtiössä ei olisi kahta yhtiömiestä. Mutta muutettuaan yritysmuodon avoimeksi yhtiöksi voitaisiin yhtiö muuttaa osakeyhtiöksi. Tämä onnistuisi sen takia, koska molemmat henkilöt olisivat avoimen yhtiön yhtiömiehinä ja heidän tulee silloin merkitä kaikki osakeyhtiön osakkeet. Näiden yritysmuotojen jälkeen sukupolvenvaihdos toteutetaan niin, että luopuja myy omat osakkeensa yrityksessä jo olevalle jatkajalle. Tällöin yrittäjää verotetaan samalla tavalla kuin olen normaalinkin osakeyhtiön kohdalla esittänyt. Myös jatkaaja on tällöinkin oikeutettu lahjaveron huojennukseen.

9.5 Apuyhtiön käyttäminen sukupolvenvaihdoksessa

Yritysmuodon muutoksen lisäksi voidaan sukupolvenvaihdosta tehdessä käyttää apuyhtiötä. Tämä tarkoittaa sitä, että jatkaja perustaa yrityksen ostaakseen luopujan yhtiön. Apuyhtiötä voidaan case-yritykseni kohdalla käyttää esimerkiksi niin, että ensin yrittäjä muuttaa yritysmuotonsa avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi ja jatkaja perustaa oman avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön. Jatkajan uusi yritys ostaa luopujan yhtiöstä kaikki osuudet ja näin ollen luopujan yhtiö lopettaa toimintansa. Tässä tilanteessa luopujaa verotetaan elinkeinoverolain mukaan, koska kyseessä ei ole luonnollisten henkilöiden välinen kauppa, vaan toinen yhtiö ostaa toisen yhtiön (Verohallituksen ohje 2004). Tämän takia tällaiseen tapaukseen ei voida käyttää tuloverotuksen huojennusta. Jatkajan verotus olisi siis samanlainen kuin mitä se olisi liikkeenharjoittajanakin. Lahjaluonteisessa kaupassa, jossa vastike on yli 50 prosenttia, voidaan kuitenkin soveltaa lahjaveron huojennusta edellytysten täytyessä. Esimerkkitapauksessani jatkajan ei siis tarvitsisi tässäkin tilanteessa maksaa lahjaveroa.

10 Johtopäätökset

Case-yritykseni kohdalla on hyvä tilanne siinä, että jatkaja on jo löydetty ja jatkajalla on alalle sopiva koulutus. Jatkaja on koulutuksessaan joutunut tekemään sellaisia tehtäviä, joista häneltä on edellytetty toimimista yrittäjänä kyseisessä yrityksessä. Paras tapa luovutustavoista case-yrityksessä on siis lahjaluonteinen kauppa, jossa luovutushinta on hieman yli 50 prosenttia. Tällöin jatkaja välttyy lahjaverosta ja hänen on helpompi taloudellisesti päästä alkuun uudessa yrityksessä. Tässä tilanteessa luopujakin hyötyy, koska hänen yrityksensä pysyy perhepiirissä ja jatkaa toimintaa.

Lahjaluonteinen kauppa ei veroseuraamuksiltaan eroa tavallisesta kaupasta yrittäjän osalta, koska samalla kun hänen luovutushintansa pienenee, myös hänen hankintahintansa pienenee samassa suhteessa. Mutta yrittäjälle on tärkeää, että yritystä ei myydä ulkopuoliselle vaan lähipiirissä olevalle. Täysihintaisesta kaupasta yrittäjä saisi tietenkin enemmän rahaa itselleen, mutta toisaalta joutuisi maksamaan enemmän veroa. Täysihintaisen kaupan taloudellinen panostus saattaisi olla jatkajalle liian suuri. Lahjaluonteisen kaupan avulla jatkaja ei tarvitse aluksi niin suurta pääomapanostusta. Toisaalta puhdas lahja ei sovi luovutustavaksi, koska yrittäjä haluaa kuitenkin jotain korvausta elämäntyöstään.

Suurin ero, joka tulee sukupolvenvaihdoksessa lahjaluonteisen kaupan verotukseen yritysmuodon muuttamisen takia, on se, että toiminimeä verotetaan ansio- ja pääomatulona ja muissa yritysmuodoissa verotus tapahtuu pelkästään pääomatulona. Yrittäjää siis verotetaan substanssikaupassa ansio- ja pääomatulona. Vuoden muuhun tuloon lisätään sukupolvenvaihdoksesta saatu luovutusvoitto. Luovutusvoiton suuruus lahjaluonteisessa kaupassa toiminimelle on 33 280 euroa ja tähän lisätään vielä toiminimen tilikauden tulo. Tomperi (2004, 34.) esittää kirjassaan, että progressiivisesta verotuksesta johtuen ansiotulojen vero on yleisesti ottaen lievempää kuin pääomatulon, silloin kuin tulojen määrä on enintään 25 000 euroa. Tästä voi päätellä, että kun luovutusvoittoon vielä lisätään tilikauden tulo, tulee ansiotulon osuudeksi enemmän kuin 25 000 euroa. Näin ollen tässä tilanteessa pääomatuloverotus olisi kevyempää kuin jako ansio- ja pääomatuloon. Tämän takia yrittäjän kannattaisi vaihtaa yritysmuotoa ennen sukupolvenvaihdosta joko avoimeen yhtiöön tai kommandiittiyhtiöön tai osakeyhtiöön. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osalta yrittäjän täytyisi löytää luotettava ja halukas yhtiökumppani. Lisäksi yhtiökumppanin tulisi hyväksyä tuleva sukupolvenvaihdos, joten hänen tulisi luottaa jatkajaan.

Jotta yritykseen ei tulisi ulkopuolisia yhtiömiehiä, voisi yrittäjä muuttaa yritysmuotonsa osakeyhtiöksi, tai ensin avoimeksi yhtiöksi ottaen jatkajan mukaan ja sen jälkeen osakeyhtiöksi. Jälkimmäinen muutos olisi siksi hyvä, että jatkaja tulisi yritystoimintaan oikeasti mukaan jo

ennen sukupolvenvaihdosta, joten hän näkisi, mitä työ oikeasti vaatii yrittäjältä ja oppisi kantamaan yrityksestä vastuuta.

Apuyhtiön kohdalla on hyvä pohtia sen toteuttamiskelpoisuutta. Kuten esitin, yrittäjä tekisi ensin yritysmuodon muutoksen avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi ja jatkaja perustaisi oman yhtiönsä. Koska tässä yhteydessä luopujan yritys lopettaisi kokonaan sukupolvenvaihdoksen jälkeen, voisi yrittäjällä olla vaikeuksia saada yhtiökumppania vain yritysmuodon muuttamisen yhteydessä. Kovin moni ei varmastikaan halua sitoutua yhtiöön vain pariksi vuodeksi, tietäen, että sen jälkeen yritys purkautuu sukupolvenvaihdoksen takia. Muutenkin apuyhtiön käyttäminen case-yrityksessä ei ole järkevää, koska verotus tapahtuu kuitenkin samoin periaattein kuin ilman mitään yritysmuodon muutoksia.

Parhaimmaksi vaihtoehdoksi ehdotan yrittäjälle yritysmuodon muutosta ensin avoimeen yhtiöön, johon hän ottaa jatkajan mukaan ja sen jälkeen vaihtaa jatkajan kanssa yritysmuotoa osakeyhtiöön. Yrittäjän täytyy kuitenkin kuunnella jatkajan toiveet hänen tulevan yrityksensä yritysmuodosta. Yrittäjän ja jatkajan tulee keskustella ja sopia heille molemmille sopiva tapa. Jos jatkaja haluaa mieluummin oman yritysmuotonsa olevan yhtiömuotoinen esimerkiksi kommandiittiyhtiö, voi yrittäjä ensin muuttaa yritysmuotonsa kommandiittiyhtiöksi ottaen äänettömän yhtiömiehen. Kommandiittiyhtiön kohdalla jatkaja voi yksin olla vastuunalainen yhtiömies, jos hän ei heti aluksi halua muita vastuunalaisia yhtiömiehiä. Verotuksellisesti paras tapa olisi ollut, jos yrittäjä olisi tehnyt yritysmuodon muutoksen jo 10 vuotta ennen sukupolvenvaihdosta. Tällöin molemmat osapuolet olisivat välttyneet veroilta, jos kauppahinta olisi ollut enemmän kuin 50 prosenttia lahjaluonteisessa kaupassa. Tuloverotuksenhuojennusta olisi voitu soveltaa yrittäjän verotukseen, koska silloin kaikki huojennuksen edellytykset olisivat täyttyneet. Yrittäjä on kuitenkin jäämässä eläkkeelle jo viimeistään viiden vuoden kuluttua, joten tätä vaihtoehtoa ei enää voi käyttää.

11 Pohdinta

Sukupolvenvaihdos on verotuksellisesti ja joskus myös tunteellisesti hankala prosessi. Vaihdoista kannattaakin alkaa suunnittelemaan jo hyvissä ajoin. Kuten työssäni esitin, yrittäjä olisi välttynyt kokonaan veroseuraamuksilta, jos olisi aloittanut suunnittelemisen jo aikaisemmin ja vaihtanut yritysmuotoa kymmenen vuotta ennen sukupolvenvaihdosta. Yrittäjä itse sanoi, että on aikaisemmin miettinyt yritysmuodon muutosta, mutta asia on vain jäänyt muiden kiireiden mennessä edelle. Suurissa ikäluokissa on paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joissa tullaan tekemään sukupolvenvaihdos lähivuosina. Olisi hyvä, jos yrittäjille annettaisiin mahdollisuus esimerkiksi jonkun organisaation kautta tutustua sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun, vaikka jonkun luennon kautta. Case-yritykseni yrittäjä ei ainakaan ollut tietoinen monestakaan verotuksellisesta asiasta, mitä työssäni esitän. Monet yrittäjät voisivat hyötyä, jos tietäisivät asioista enemmän ja osaisivat toimia sen tiedon perusteella.

Uskon, että työstäni on apua yrittäjälle, kun hän miettii tulevaa sukupolvenvaihdosta ja toteutusta. Mielestäni esitin asiat konkreettisesti esimerkkien avulla, jotta asiaa olisi helpompi ymmärtää. Tätä työtä ei suoraan voida soveltaa muihin sukupolvenvaihdoksiin, koska vaihdokset ovat niin erilaisia eri yrityksissä. Uskon kuitenkin, että muutkin yritykset huomaavat tästä ainakin sen, että suunnittelu kannattaa aloittaa jo hyvissä ajoin.

Sukupolvenvaihdoksesta on paljon kirjallisuutta, mutta suuri osa tästä kirjallisuudesta keskittyy joko avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tai osakeyhtiön sukupolvenvaihdokseen. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksesta on tehty jo aika paljon opinnäytetöitä, mutta avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä voisi saada hyvän opinnäytetyön aiheen, koska tähänkin yritysmuotoon voi liittää yritysmuodon muuttamisen ja kirjallisuudesta löytyy paljon tietoa liittyen tähän aiheeseen. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön kohdalla sukupolvenvaihdoksen verotukseen vaikuttaa yhtiömiesten nostamat yksityisötöt, joten sitäkin asiaa voisi pohtia opinnäytetyössä. Yksi aihe voisi liittyä testamentilla tehtyyn sukupolvenvaihdokseen ja siihen miten se eroaa luopujan elinaikana tehdystä sukupolvenvaihdoksesta.

Kun aloitin tätä työtä, puhuttiin paljon hallituksen tekemästä esityksestä eduskunnalle liittyen perintöveronhuojennukseen. Hallitus esittikin huojennusta, jossa perintöverotuksessa 80 prosenttia yrityksen verotusarvosta olisi verovapaata nykyisen 60 prosentin sijaan. Hallitus on nyt kuitenkin perunut esityksen. Jäänkin mielenkiinnolla odottamaan, mitä tulevaisuudessa tullaan tekemään tämän perutun huojennuksen osalta. Esittääkö hallitus kenties uutta huojennusta vai unohdetaanko huojennus kokonaan?

Lähteet

Arvonlisäverolaki

Heinonen, J. 2005. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja omistajanvaihdos. Helsinki: Tietosanoma.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2006. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 2. painos. Helsinki: Talentum.

Kivelä, H. & Nordell, R. 2005. Yrittäjän oikeutta. Helsinki: WSOY.

Lakari, T. 2004. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Verotieto Oy.

Lindholm, T. 2007. Lahjaverokirja. 7. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto.

Perintöverolaki

Raassina, H. 2005. Laadullinen tutkimusprosessi. [www-dokumentti].
<http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatkosems04/liitteet/JOS_hypermedia_Raassina110205.pdf>. (Luettu 8.5.2008).

Suomen yrittäjät. 2008. Osakeyhtiön verotus. [www-dokumentti].
<<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verotus/osakeyhtionverotus/>>. (Luettu 9.9.08).

Talviaro, M. 2007. Käypä arvo verotuksessa. [www-dokumentti].
<http://www.lakineuvo.fi/lakineuvonet/index.php?option=com_content&task=view&id=140&Itemid=51>. (Luettu 24.10.2008).

Tomperi, S. 2004. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Helsinki: WSOY.

Tuloverolaki

Ukkola, O. & Vilppula T. 2004. Yrityksen omistus muutoksessa. Helsinki: Edita.

Verohallituksen ohje. 2004. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Wikholm, L. 2002. Yrityksen arvon määrittely. [www-dokumentti].
<<http://www3.yrittajat.fi/yritysporssi/home.nsf/pages/B949E93C35C9A893C2256E16003142B6>>. (Luettu 24.10.2008).

Julkaisemattomat lähteet

Case-yrittäjän haastattelu 4.8.2008

Taulukkoluetelo

Taulukko 1: Veroasteikko (Lindholm 2007, 102).....	30
--	----